

Gemeente
Woudenberg

Herverdeling Gemeentefonds

Definitief 9 augustus 2023

P.J. Verheij

Aanleiding

De Gemeente Woudenberg heeft in de herverdeling van het Gemeentefonds zoals gepubliceerd in de Meicirculaire 2022 een nadeel van 115 euro per inwoner. Hier is de komende jaren wel sprake van een ingroeimodel tot maximaal + of – 37,5 euro per inwoner. Echter is het wel van belang de oorzaken van deze analyse te kennen. Enerzijds om te bezien of het mogelijkheden zijn dit via onderzoeken van BZK te beïnvloeden en anderzijds om voorbereid te zijn op de periode na het ingroeipad (an 2025)

Om die reden is gevraagd een analyse te doen van oorzaken en achtergronden van dit herverdeeleffect, mede in relatie tot andere gemeenten en uitkomsten van het gemiddelde van Nederland.

Opdracht

In de analyse van de herverdeeleffecten van mei 2022 staan de volgende vragen centraal:

1. Hoe kan de uitkomst (in totaal, per cluster en in totaal van de maatstaven) van de herverdeling in mei 2022 (-115 euro) van de gemeente Woudenberg worden verklaard?
2. Welke oorzaken gaan schuil achter deze uitkomst (c.q. aan welke knoppen is gedraaid), hoe moet dit worden gezien tegen de achtergrond van het profiel van de gemeente Woudenberg
3. Hoe verhoudt deze uitkomst zich tot vergelijkbare (referentie)gemeenten?

Gemeentefonds – doel en werking

Het bestuurlijk doel van het gemeentefonds is het ondersteunen van de gemeenten als meest nabije bestuurslaag en daarmee de gemeenten in een gelijkwaardige financiële uitgangspositie te brengen waarmee bij gelijke belastingdruk een gelijkwaardig voorzieningenniveau in stand gehouden kan worden.

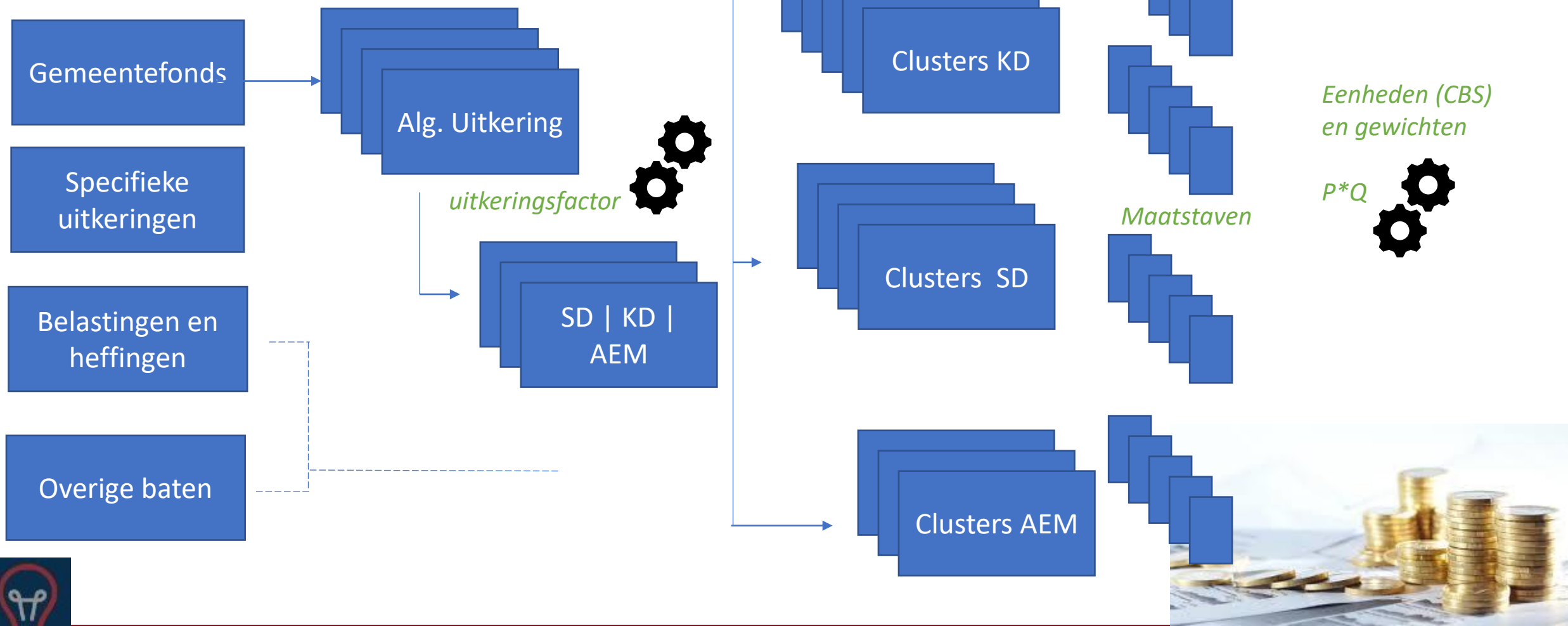
Omdat niet alle gemeenten gelijke (noodzakelijke) kosten voor de taakuitoefening hebben en niet dezelfde verdien capaciteit optreedt is sprake van een zekere mate van herverdeling van middelen via het Gemeentefonds.

De omvang van het Gemeentefonds is een begrotingsbesluit van de Tweede Kamer, de verdeling is een ministerieel besluit. Gemeenten zijn vrij in de besteding van de middelen die via het Gemeentefonds worden verdeeld.

[Animatiefilm Gemeentefonds](#)

Gemeentefonds – structuur – werking

Herverdeling Gemeentefonds – doel¹

Waarom een herijking van het gemeentefonds?

Informatiebijeenkomsten VNG | Toelichting verdeelvoorstel herijking gemeentefonds

1. Bron: VNG: presentatie informatiebijeenkomsten verdeelvoorstel herijking gemeentefonds
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financien-gemeenten-en-provincies/herziening-financiële-verhouding>

Profiel van de Gemeente Woudenberg

De verdeling van het Gemeentefonds beoogt aan te sluiten bij de noodzakelijke kosten die de gemeente moet maken om aan haar taken te kunnen voldoen. Die noodzakelijke kosten hangen samen met de kenmerken van de gemeente én met die van haar inwoners.

Daarom is het nodig een goed beeld te hebben van het profiel van de gemeente in relatie tot de richting van de bijstelling van het Gemeentefonds en welke keuzes daarin gemaakt zijn.

In de volgende sheets is een beeld opgenomen van It's Public (adviesbureau voor de publieke sector) van de Gemeente Woudenberg. Ondanks dat dit cijfers van enige tijd terug zijn, zal het beeld t.o.v. gemiddeld Nederland niet wezenlijk verschillen.

Historische bevolkingsontwikkeling Woudenberg

Inwoners (2020)

 13.362

Ontwikkeling (2000-2020)

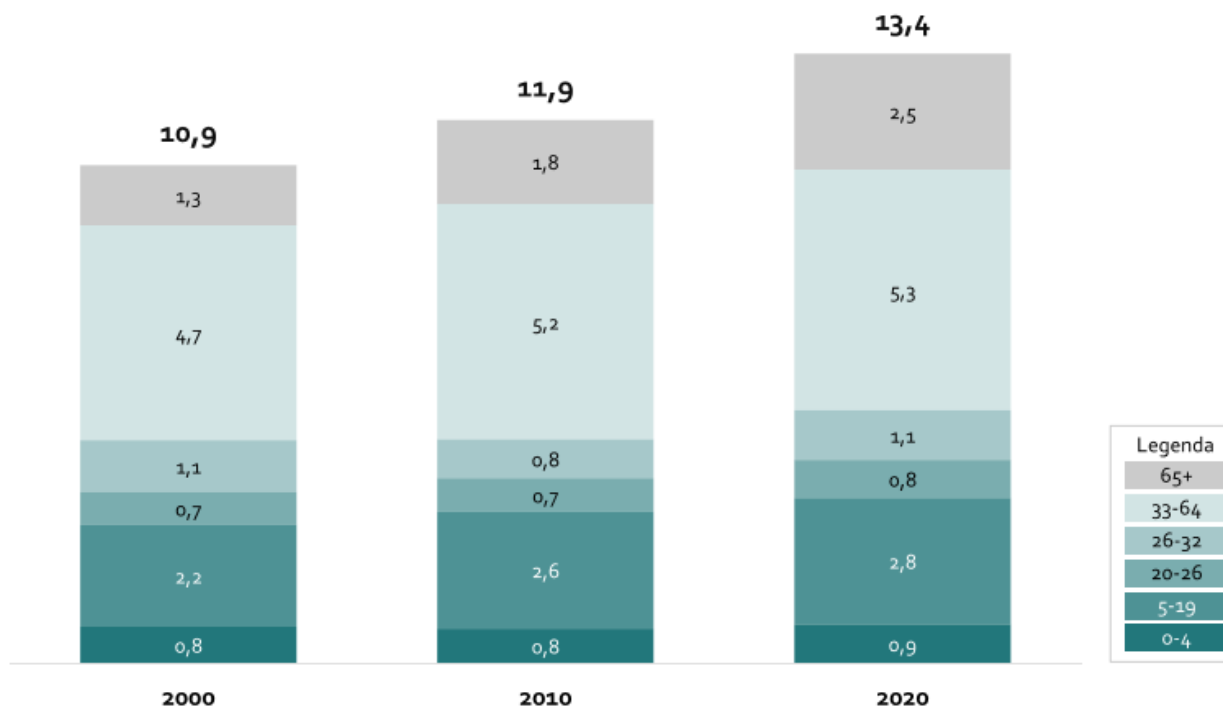
 +2.448

Dit is een groei van 22%
Landelijk was er 10% groei

Drijvers ontwikkeling
(2000-2019)

- Geboorteoverschot: +65 per jaar
- Binnenlandse verhuizingen: +53 per jaar
- Internationale verhuizingen: +3 per jaar

Aantal inwoners (x 1.000) per leeftijdsgroep, 2000-2020

Legenda

65+
33-64
26-32
20-26
5-19
0-4

Groene en grijze druk in Woudenberg

Gemiddelde leeftijd (2020)

 41 jaar

Landelijk is dit 42 jaar

Percentage inwoners van 65+
1 jan 2020

 27%

Landelijk is dit 19%

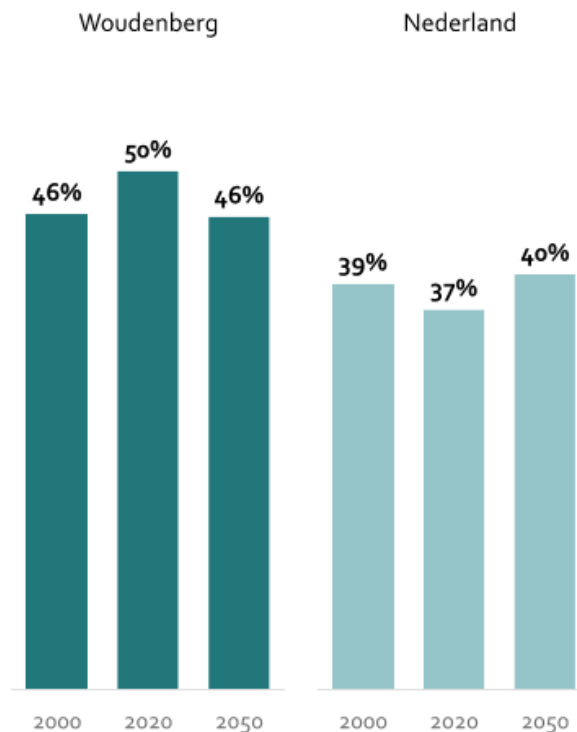
Percentage inwoners van 0-19 jaar
1 jan 2020

 19%

Landelijk is dit 22%

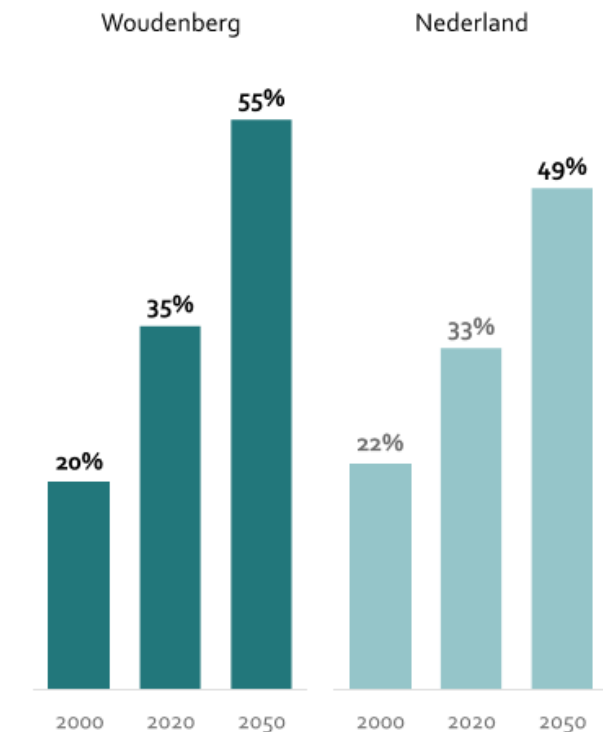
Ontwikkeling groene druk, 2000-2050

Groene druk is het percentage inwoners van 0-19 jaar t.o.v. inwoners van 20-65 jaar

Ontwikkeling grijze druk, 2000-2050

Grijze druk is het percentage inwoners van 65+ t.o.v. inwoners van 20-65 jaar

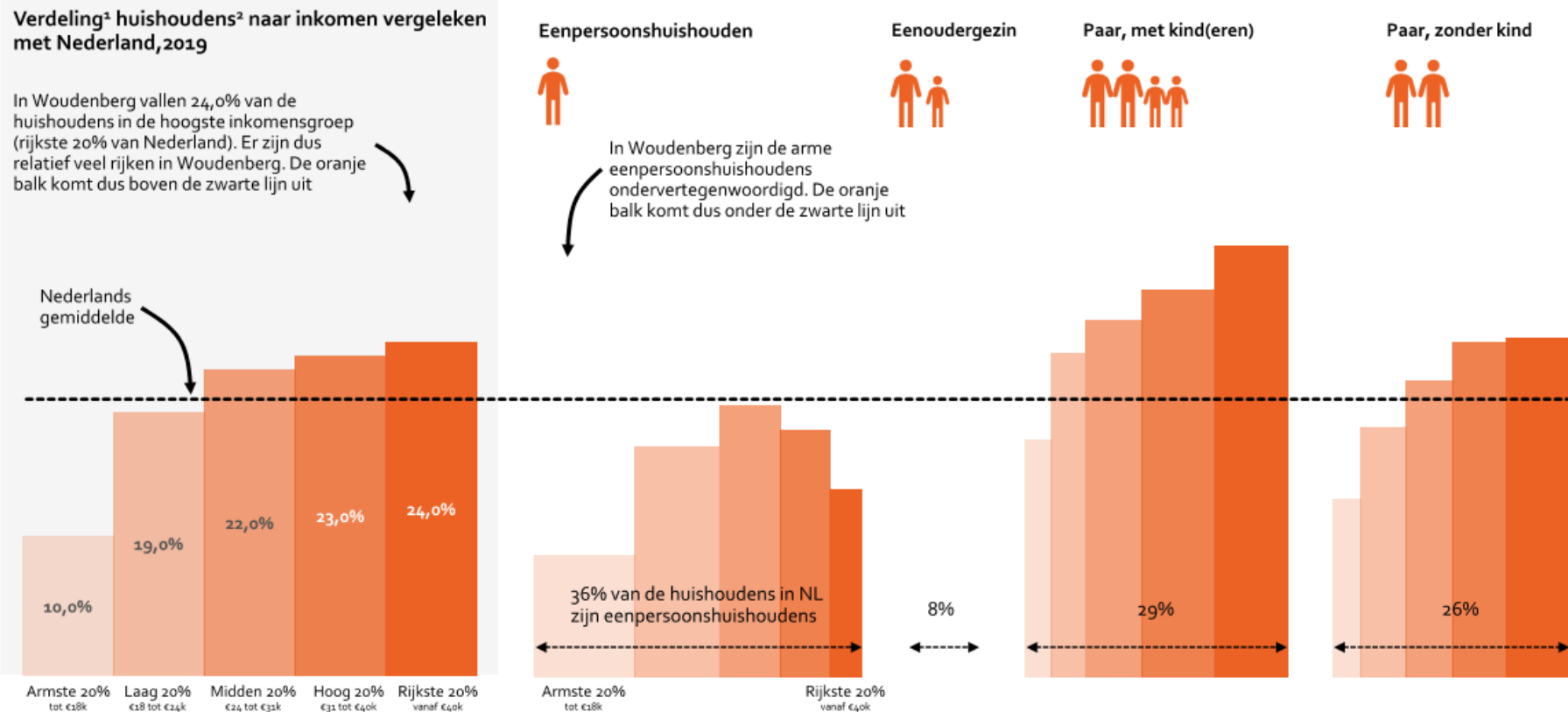
Inkomen:

Inkomensverdeling Woudenberg per type huishouden

Verdeling¹ huishoudens² naar inkomen vergeleken met Nederland, 2019

In Woudenberg vallen 24,0% van de huishoudens in de hoogste inkomensgroep (rijkste 20% van Nederland). Er zijn dus relatief veel rijken in Woudenberg. De oranje balk komt dus boven de zwarte lijn uit

Nederlands gemiddelde

¹ Deze inkomensverdeling is obv het gestandaardiseerd inkomen, 2019. ² Het huishoudtype 'meervoudig overig' is buiten beschouwing gelaten omdat het een erg klein percentage betreft.
Bron: CBS Inkomensverdeling; it's public analyse

Jeugdzorg in Woudenberg

Aantal jeugdigen in jeugdzorg als % van totaal jeugdigen tot 23 jaar

10,2%

Nederlands gemiddelde 10,0%

Percentage minderjarige kinderen in bijstandsgesin

2,5%

Nederlands gemiddelde 6,1%

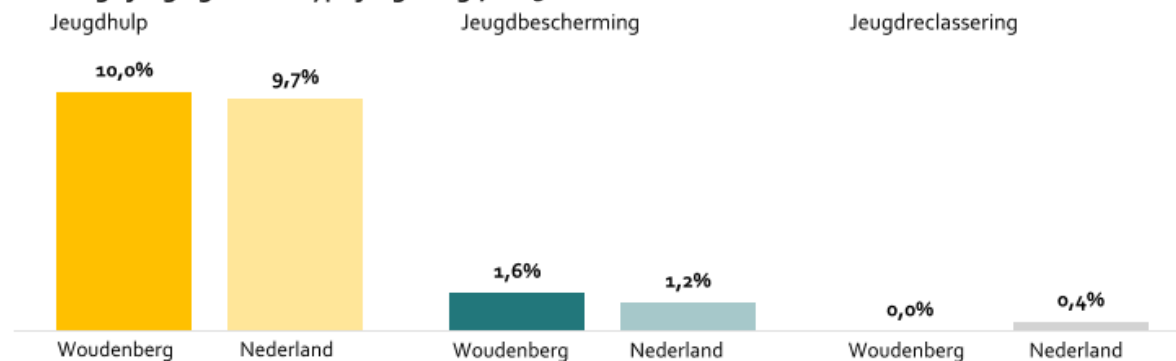

Percentage minderjarige kinderen in eenoudergezin

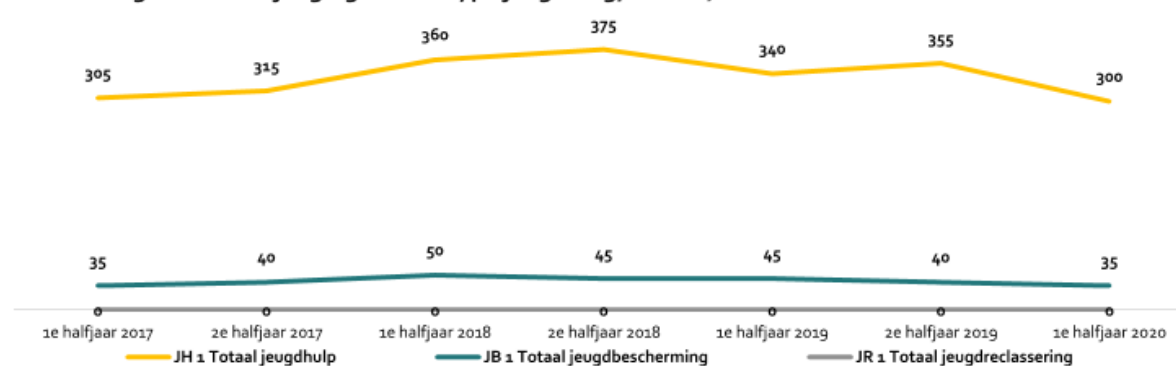
7,8%

Nederlands gemiddelde is 16,0%

Percentage jeugdigen naar type jeugdzorg¹, 2019

Ontwikkeling van aantal jeugdigen naar type jeugdzorg, H1 2017 tot H1 2020

it's public

¹ De percentages zijn uitgerekend voor jeugdhulp tov leeftijd 0 tot 23, voor jeugdbescherming van 0 tot 18 en voor jeugdreclassering van 12 tot 23. Hierdoor en vanwege dubbel telling tellen deze percentages niet op tot het totaal linksboven.
Bron: CBS kerncijfers Jeugd; CBS bijstandsgesin; CBS eenoudergezin; it's public analyse

Uitkomsten herverdeling

In de volgende serie sheets is een analyse opgenomen van de uitkomsten van de herverdeling. Daarbij onderscheiden we:

1. Totaalbeeld en verdeeld naar cluster
2. Analyse van volumeverschillen in clusters
3. Analyse van meest opvallende en gewijzigde maatstaven
4. Analyse per cluster met grote verschuivingen in relatie tot voorgaande analyses 1-3

Uitkomsten in € per inwoner

Meicirculaire (jaar 2022)

VERDELING MEI CIRCULAIRE

Sociaal Domein	Cluster	€ p. inw.	in € totaal NL
Basisvoorzieningen	BASIS	9	-9
Participatie	PART	2	-10
WMO	WMO	-130	-90
Jeugd	JEUGD	-59	31
Totaal		-178	-77

Klassiek Domein	Cluster	€ p. inw.	in € totaal NL
Bestuur en Ondersteuning	B&O	181	185
Openbare Orde en Veiligheid	O&V	17	17
Onderwijs	OND	9	6
Sport Recreatie Cultuur	SCR	-7	35
Infrastructuur Ruimte Milieu	IRM	19	0
Totaal		218	242

AEM	Cluster	€ p. inw.	in € totaal NL
Standaard Vaste Bedragen	SVB	0	-19
Overige Eigen Middelen	OEM	-108	-93
Onroerend Zaak Belasting	OZB	-48	-53
Totaal		-156	-165

Herverdeling	€ p. inw.	in € totaal NL
Sociaal Domein	-178	-77
Klassiek Domein	218	242
AEM	-156	-165
Totaal	-115	0

De herverdeling laat een nadeel zien van 115 euro per inwoner. De hoofdoorzaak hiervan is te vinden in de clusters Jeugd en WMO. Daarnaast is bij het Cluster Sport Cultuur en Recreatie een nadeel te zien. Bij de Overige Eigen Middelen (OEM) is het nadeel ook groter dan gemiddeld NL.

Uitkomsten in € per cluster

Meicirculaire (jaar 2022)

Sociaal Domein	Cluster	€	in € totaal NL
Basisvoorzieningen	BASIS	120.723	-117.844
Participatie	PART	30.187	-136.592
WMO	WMO	-1.767.519	-1.227.641
Jeugd	JEUGD	-806.149	427.445
Totaal		-2.422.757	-1.054.532

AEM	Cluster	€	in € totaal NL
Standaard Vaste Bedragen	SVB	-	-259.833
Overige Eigen Middelen	OEM	-1.472.768	-1.266.361
Onroerend Zaak Belasting	OZB	-652.012	-719.175
Totaal		-2.124.780	-2.245.369

Klassiek Domein	Cluster	€	in € totaal NL
Bestuur en Ondersteuning	B&O	2.465.777	2.520.711
Openbare Orde en Veiligheid	O&V	231.510	226.048
Onderwijs	OND	120.661	76.058
Sport Recreatie Cultuur	SCR	-94.946	481.514
Infrastructuur Ruimte Milieu	IRM	253.789	-4.331
Totaal		2.976.791	3.300.001

Herverdeling	Cluster	€	in € totaal NL
Sociaal Domein	SD	-2.159.295	-948.392
Klassiek Domein	KD	2.735.312	2.986.866
AEM	AEM	-1.893.706	-2.038.475
Totaal		-1.317.689	-0

De herverdeling laat een nadeel zien van 115 euro per inwoner. De hoofdoorzaak hiervan is te vinden in de clusters Jeugd en WMO. Daarnaast is bij het Cluster Sport Cultuur en Recreatie een nadeel te zien. Bij de Overige Eigen Middelen (OEM) is het nadeel ook groter dan gemiddeld NL.

Effecten herverdeling Gemeente Woudenberg (volume-effect)

Volumes per Cluster € per inwoner	Oud NL	Nieuw NL	Verschil Volumes	Verschil Woudenberg	Verschil tov NL
SD	891	821	-70	-178	-108
BASIS	203	196	-7	9	16
PARTICIPATIE	177	171	-6	2	8
WMO	265	191	-75	-130	-55
JEUGD	245	264	18	-59	-77
KD	776	995	219	218	1
B&O	107	268	160	181	21
O&V	95	111	16	17	1
OND	119	125	6	9	3
SCR	213	247	34	-7	-41
IRM	241	245	3	19	16
SVB	23	6	-16	-	16
OEM	-43	-124	-81	-108	-27
OZB	-157	-209	-53	-48	5
AEM	-200	-333	-133	-156	-23
IU/DU	308	308	-		
TOTAAL	1.797	1.797	0	-115	-115

In deze tabel zijn de volumeverschillen per Cluster voor de algehele verdeling opgenomen.

Als dat vergelijken wordt met Woudenberg is in laatste kolom zichtbaar welke verschillen per Cluster niet aan wijziging van de totale volumes toegerekend kan worden maar door wijziging in maatstaven of eenheden verklaard moet worden

Zo gezien is vooral in het Cluster WMO, Jeugd, Sport Recreatie en Cultuur en de OEM een afwijking tov het landelijk beeld te zien.

Grootste verschillen in de gebruikte maatstaven

kenmerk	Top 5 voordeel t.o.v. Gem. NL	Woudenberg	Gem. NL	verschil
vervallen	huishoudens met laag inkomen boven drempel	-71	-138	67
vervallen	bijstandsontvangers	-28	-88	60
nieuw	vast bedrag nieuw	87	25	63
n.v.t.	Jeugd 18+/voogdij	-25	-76	51
vervallen	medicijngebruik met drempel	-77	-107	31

kenmerk	Top 5 nadeel t.o.v. Gem. NL	Woudenberg	Gem. NL	verschil
afgenomen	jongeren	-209	-166	-43
vervallen	ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	-101	-64	-38
nieuw	huishoudens met laag inkomen boven drempel_nw	270	415	-145
nieuw	nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	49	192	-143
nieuw	bijstandsontvangers_nw	56	183	-75

In deze tabel zijn de verschillen in de maatstaven (per eenheid) vergeleken met de mutatie Gemiddeld NL.

Als de verschillen gemiddeld NL vergeleken worden met Woudenberg is in laatste kolom zichtbaar in welke maatstaven de grootste verschillen waarneembaar zijn t.o.v. gemiddeld NL

In de figuren zijn een top 5 van de maatstaven met grootste voordelen en een top 5 met de maatstaven met de grootste nadelen gepresenteerd.

In de nieuwe verdeling van het Gemeentefonds zijn een aantal nieuwe maatstaven opgenomen. Een aantal daarvan leveren in absolute zin wel geld op maar zijn fors nadelig voor de Woudenberg t.o.v. Gemiddeld Nederland.

Op de ranglijst van alle gemeenten scoort Woudenberg op drie maatstaven laag: huishoudens laag inkomen, regionale centrummaatstaf en bijstandsontvanger. Dat betekent dat er niet veel geld in de verdeling naar Woudenberg komt. Er zijn relatief weinig personen met dit kenmerk cq de gemeente heeft een zeer geringe regiofunctie. Ook bij vergelijking van de oude vervallen maatstaven op dit gebied t.o.v. de nieuwe blijkt een fors nadeel.

Verklaring voor- en nadelen

kenmerk	Top 5 voordeel t.o.v. Gem. NL	Woudenberg	Gem. NL	verschil	Rang
vervallen	huishoudens met laag inkomen boven drempel	-71	-138	67	326
vervallen	bijstandsontvangers	-28	-88	60	322
nieuw	vast bedrag nieuw	87	25	63	32
n.v.t.	Jeugd 18+/voogdij	-25	-76	51	n.v.t.
vervallen	medicijngebruik met drempel	-77	-107	31	326

kenmerk	Top 5 nadeel t.o.v. Gem. NL	Woudenberg	Gem. NL	verschil	Rang
afgenomen	jongeren	-209	-166	-43	12
vervallen	ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	-101	-64	-38	16
nieuw	huishoudens met laag inkomen boven drempel_nw	270	415	-145	326
nieuw	nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	49	192	-143	258
nieuw	bijstandsontvangers_nw	56	183	-75	323

- De oude maatstaf huishoudens met een laag inkomen is vervangen door een nieuwe maatstaf met een andere berekeningswijze. Het bedrag per eenheid is ook verhoogd van ca €800 per eenheid naar € 4.000 per eenheid. In absolute zin is dit positief. Echter, in Woudenberg zijn er relatief weinig huishoudens met laag inkomen. Daardoor is dit een relatief (t.o.v. NL) een nadelige maatstaf voor Woudenberg. Ook een wijziging van bedrag heeft niet de impact zoals die voor andere gemeenten geldt. Voor bijstandsontvangers geldt eenzelfde analyse.
- Het nadeel op de maatstaf jongeren voor NL komt doordat op verschillende clusters het bedrag per jongere is bijgesteld naar beneden in het voordeel van andere maatstaven. In het sociaal domein vooral door de stijging van de maatstaf huishoudens met laag inkomen. Procentueel heeft Woudenberg echter veel jongeren (23%, plaats 12 van Nederland) en heeft er daardoor een groter nadeel van deze verlaging van het gewicht dan andere gemeenten.
- De maatstaf ouders met langdurig psychisch medicijngebruik is vervallen. Het grotere nadeel van Woudenberg komt ook hier door een veel groter dan gemiddeld aantal ouders die voldoet aan dit kenmerk (161, plaats 16 van Nederland). Dit moet overigens in relatie worden gezien met het algemeen langdurig medicijngebruik (zie voordelen). Per saldo is het schrappen van deze twee maatstaven m.b.t. medicijngebruik niet heel nadelig (-7).

Verklaring voor- en nadelen

- Het vaste bedrag in het Gemeentefonds is verhoogd van € 297.000 naar € 977.000. Dit werkt in het voordeel van kleine gemeenten omdat de impact per inwoner veel groter is.
- Het bedrag Jeugd/ Voogdij18+ komt hier in de top 5 naar voren als een voordeel echter is dit vooral fictief omdat deze uitkering in 2023 in de Algemene Uitkering wordt opgenomen en alvast in de herverdeling is meegenomen. Hier tegenover staan kleinere effecten in de clusters zelf. Deze uitkering is nu een integratie-uitkering en in de nieuwe verdeling in de clusters verwerkt. Om de cijfers zuiver te vergelijken is de oude uitkering van € 344.000 per jaar opgenomen. Dat is dus vooral een rekenkundige verklaring.
- In de nieuwe verdeling is centrumfunctie als nieuwe maatstaf zowel lokaal, regionaal als nationaal opgenomen. Deze komen in de plaats van de oude maatstaven lokale en regionale klantenpotentiëlen. Woudenberg is een gemeente met weinig centrumfunctie. Deze maatstaf is zowel in het Sociaal als het Klassiek domein toegepast en is ook door de ROB als 'stedelijk' aangemerkt. Deze typering geldt voor meer maatstaven in de nieuwe verdeling zoals de sociale problematiek en het bedrag per inwoner. De maatstaven centrumfunctie zijn onderwerp van aanvullend onderzoek door het ministerie van BZK en lijken nu de richting op te gaan van 'stapelning van sociale problematiek'. Het is de vraag of dit de gemeente Woudenberg veel zal helpen.

In deze analyse kennen we nu de oorzaken van het per saldo forse nadeel. Dit is dus een optelsom van vooral inkomensmaatstaven (nieuwe maatstaven zijn zwaarder), lager gewicht voor jeugd, een hoger vast bedrag en een forse inzet op centrumfuncties. Deze laatste staan nog ter discussie en kunnen het nadeel nog doen afnemen.

Analyse Cluster WMO

De effecten van de top 5 voor- en nadelen verschillen per cluster. In deze analyse is het absolute bedrag zichtbaar wat er bij en af gaat en niet meer in vergelijking met andere gemeenten.

- Het grootste effect in dit cluster is een volume-effect (zie eerdere sheets) omdat er over heel Nederland minder kosten op WMO (in peiljaar 2019) worden gemaakt dan in de vorige verdeling.
- In dit cluster zit het grootste overige effect in het vervallen van de maatstaf medicijngebruik en het vervallen van veel andere maatstaven. De maatstaven die ervoor terugkomen hebben niet een evenredig positief effect
- Hieronder is het totale overzicht opgenomen van de nieuwe verdeling in het cluster WMO

Cluster WMO nieuw

huishoudens met laag inkomen boven drempel_nw	483.922
eenpersoonshuishoudens	286.507
kernen	28.902
nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	211.787
inwoners 75+ met drempel	574.064
laag opleidingsniveau met drempel	360.295
	1.945.477

Cluster WMO - verschillen oude en nieuwe verdeling

inwoners	-546.414
ouderen	-418.795
lokale klantenpotentielen	-110.355
huishoudens met laag inkomen boven drempel	-289.219
huishoudens met laag inkomen boven drempel_nw	483.922
eenpersoonshuishoudens	230.044
huishoudens	-117.173
uitkeringsontvangers minus bijstandontvangers	-154.553
wajongeren	-288.086
medicijngebruik met drempel	-861.386
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 75 t/m 84 jaar	-186.517
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen 85 jaar en ouder	-128.718
bedden	-129.786
nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	211.787
inwoners 75+ met drempel	574.064
laag opleidingsniveau met drempel	360.295
totaal grootste verschillen	-1.370.889
totaal nadeel in cluster WMO	-1.767.519
verklaard	78%

Analyse Cluster Jeugd

- Het nadeel in het Cluster Jeugd wordt voornamelijk veroorzaakt door een combinatie van het gedaalde gewicht van de maatstaf jongeren, het vervallen de maatstaf ouders met langdurig psychisch medicijngebruik en een zwaarder gewicht voor inkomensmaatstaven.
- Zoals in de analyse van de top 5 voor- en nadeelmaatstaven aangegeven is de maatstaf langdurig psychisch medicijngebruik een maatstaf waar Woudenberg in NL op de 16^e plaats stond. Dit zorgde voor een hoog bedrag in het Cluster Jeugd, wat nu vervallen is. In dit cluster komen daar nadeligere maatstaven voor terug.
- Het aantal maatstaven is fors gedaald en daarnaast zijn deze behoudens jongeren niet voordelig voor Woudenberg (in euro's) omdat er minder eenheden van zijn. Daar hoort bij dat de veronderstelling is dat er ook minder noodzakelijke kosten zijn. Bij de nieuwe maatstaven is ook de centrummaatstaf nadelig voor Woudenberg omdat Woudenberg weinig centrumfunctie heeft. In de tabel hieronder is het totale nieuwe Cluster Jeugd verklaard.

Cluster Jeugd nieuw

jongeren	1.268.090
huishoudens met laag inkomen boven drempel_nw	2.508.846
omgevingsadressendichtheid	-182.833
nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	202.370
	3.796.473

Cluster Jeugd - verschillen oude en nieuwe verdeling

jongeren	-2.256.388
huishoudens met laag inkomen boven drempel_nw	2.508.846
eenouderhuishoudens	-438.966
omgevingsadressendichtheid	-182.833
jeugdigen in gezinnen met armoederisico	-124.876
basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 0.3	251.901
basisonderwijsleerlingen met leerlingengewicht 1.2	182.449
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (particuliere hh)	1.134.090
gemiddeld gestandaardiseerd inkomen (hh met kinderen)	1.282.995
ouders met langdurig psychisch medicijngebruik	-1.383.008
eenouderhuishoudens met 2 of meer kinderen	-345.823
uitkeringsontvangers minus bijstandontvangers	-1.145.940
nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	202.370
Jeugd 18+/voogdij	-344.712
Totaal	-659.896
Totaal nadeel	-705.955
verklaard	93%

Analyse Cluster Sport, Cultuur en Recreatie

- In het Cluster Sport Cultuur en Recreatie zit op zichzelf niet een groot nadeel. Wel is het zo dat in de gemiddelde gemeente een veel groter voordeel in dit cluster naar voren komt. Dit heeft te maken met de gebruikte maatstaven centrumfunctie en de gewichten daarvan. Woudenberg heeft weinig centrumfunctie maar in dit cluster wordt daar wel een zwaar gewicht aan gehangen. Dit is in deze analyse al eerder verklaard.
- In onderstaande tabel is aangegeven welke maatstaven het bedrag verklaren dat in de nieuwe verdeling wordt ontvangen (mei 2022). Dit bestaat dus hoofdzakelijk uit centrumfuncties.

SCR Nieuw

inwoners	2.426.111
nieuwe lokale centrummaatstaf (max 20km)	85.544
nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	129.226
nieuwe landelijke centrummaatstaf	168.006
	2.808.888

Cluster SCR- verschillen oude en nieuwe verdeling

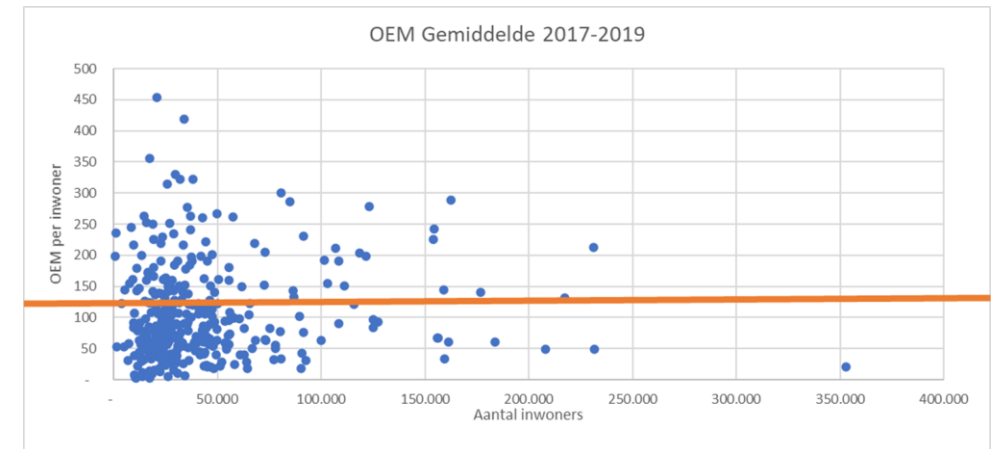
inwoners	1.088.931
lokale klantenpotentielen	-778.721
regionale klantenpotentielen	-46.749
huishoudens	-741.183
nieuwe lokale centrummaatstaf (max 20km)	85.544
nieuwe regionale centrummaatstaf (max 60km)	129.226
nieuwe landelijke centrummaatstaf	168.006
totaal nadeel	-94.946

Analyse Cluster OEM

- OEM staat voor Overige Eigen Middelen. Hieronder vallen: overige belastingen (bijv hondenbelasting), renteopbrengsten, resultaten grondexploitatie, vastgoedbaten/lasten
- In het landelijk overzicht van de Gemiddelde OEM blijkt dat door een maatstaf van 118 euro per inwoner te korten op het gemeentefonds niet volgens een bepaald patroon wordt gekort. De maatstaf inwoners is niet gecorreleerd met het aantal inwoners. Hier zijn vooral gemeenten < 50.000 inwoners de dupe van omdat de feitelijke overige eigen inkomsten in die gemeenten veel lager zijn dan het nu aangehouden bedrag. In onderstaande figuur is dit zichtbaar gemaakt.
- Door een inmiddels opgelopen uitkeringsfactor van het hele model naar 1,21 is de korting in de praktijk inmiddels 143 euro per inwoner.
- Dit veel hogere bedrag aan veronderstelde overige eigen inkomsten (het gaat om een verevening) leidt tot een zwaarder gewicht in de andere clusters van het Gemeentefonds omdat er in totaal niet meer of minder verdeeld wordt over de gemeenten. Deze andere clusters zijn per saldo nadelig voor Woudenberg dus daarmee wordt een 'dubbel nadeel' gecreëerd voor gemeenten die er toch al niet goed vanaf komen.
- De OEM is onderwerp van de onderzoeksagenda van BZK. Afhankelijk van de uitkomsten van nader onderzoek kan deze factor nog bijgesteld worden.
- De verevening volgens de nieuwe maatstaf leidt tot onderstaande korting in het cluster OEM.

inwoners	-1.956.857
----------	------------

Analyse Cluster OZB

In het Cluster OZB was oorspronkelijk sprake een stijging van de verevening van de inkomsten naar 90% met een aftopping voor een WOZ waarde per inwoner voor niet-woningen. Dit zou dan in de plaats treden van de 70% voor niet woningen en 80% voor woningen. In eerdere tussentijdse cijfers was de stijging naar 90% met een aftopping wel opgenomen. De enige reden dat deze wijziging niet is doorgegaan betrof dat er een wetswijziging voor nodig was en dat dit de directe invoering per 1 januari 2023 in de weg stond. Het is niet uit te sluiten dat deze variant weer terugkeert in een later stadium nadat lopende onderzoeken zijn afgerond. In onderstaand model is een inschatting opgenomen van de overall uitkomsten van de verschillende varianten gebaseerd op de meicirculaire 2022.

Model 1: 70% - 80% verevening met aftopping	Model 3: 90% verevening met aftopping
Model 2: 70 - 80% verevening zonder aftopping	Model 4: 90% verevening zonder aftopping

Herverdeeleffect per model	
-115	-115
-109	-106

De conclusie uit deze analyse is dat vooral de aftopping bij gemeenten met veel niet-woningen in het nadeel van Woudenberg werkt, als zal dit volgens deze inschatting maar beperkt effect minder nadelig effect hebben op het totale herverdeeleffect.

Vergelijking referentiegemeenten

Voor het bepalen van vergelijkbare gemeenten is een aantal kenmerken vergeleken. Deze zijn hieronder opgenomen. Uit deze selectie komt een vergelijking met twaalf andere gemeenten naar voren:

Kenmerken:

Traditioneel welvarende woongemeenten

Tot 25.000 inwoners

Goede sociale structuur

Weinig tot geen centrumfunctie

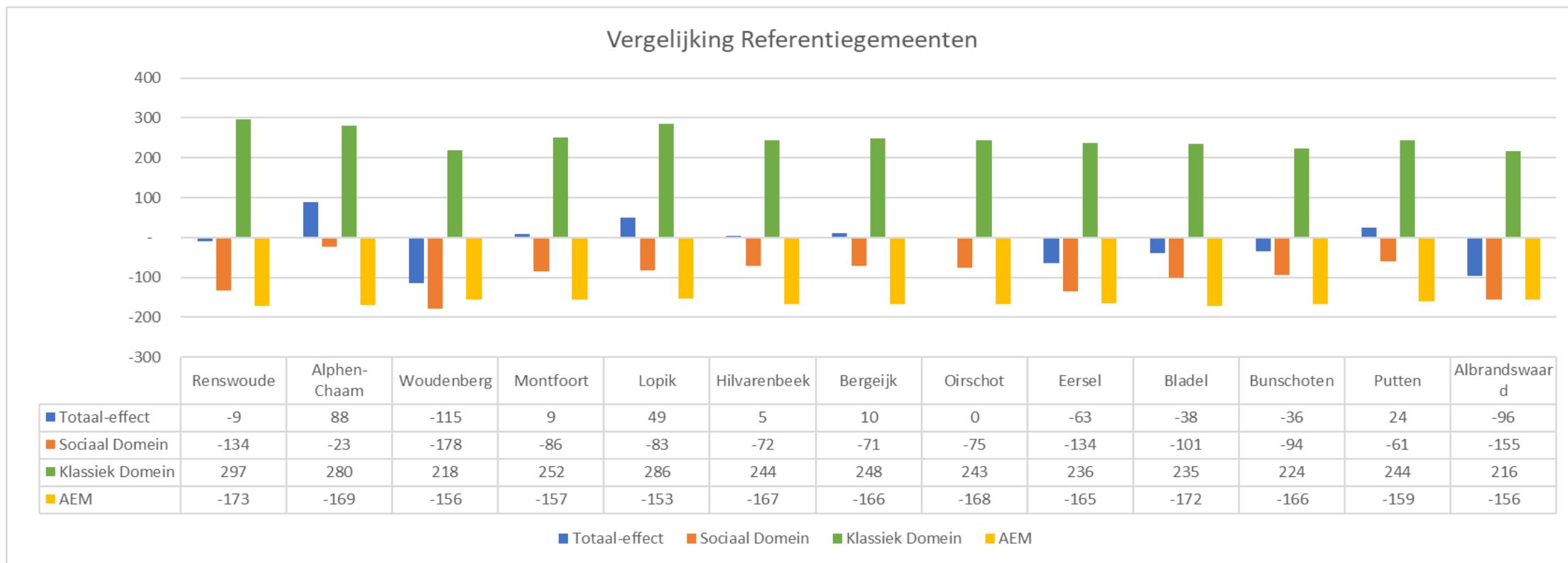
Gem. WOZ waarde tussen 360.000-440.000

Renswoude
Alphen-Chaam
Woudenberg
Montfoort
Lopik
Hilvarenbeek
Bergeijk
Oirschot
Eersel
Bladel
Bunschoten
Putten
Albrandswaard

Vergelijking referentiegemeenten

Vergelijking referentiegemeenten

Uit de vergelijking met referentiegemeenten komt geen eenduidig patroon naar voren. De oorzaak hiervan kan en zal waarschijnlijk liggen aan de te verschillende scores op de gebruikte maatstaven. Ook een vergelijking alleen op sociale structuur en centrumfunctie levert geen eenduidig beeld op. Wat wél opvalt is de omgekeerde analyse: van alle gemeenten met een totaal nadeel > 100 euro per inwoner voldoet het merendeel aan een van de volgende kenmerken: a) goede of redelijke sociale structuur b) weinig centrumfunctie of c) instellingsgemeenten en/of d) inwoneraantal < 50.000

Gemeente	SSCF	Sociale structuur	Centrum Functie	hve	categorie	aantal inwoners
Zoeterwoude	P	Goed	Zonder	-180	1	8.843
Eemnes	P	Goed	Zonder	-103	1	9.362
Woudenberg	O	Goed	Weinig	-115	1	13.639
Westervoort	K	Redelijk	Weinig	-136	1	15.014
Genneep	K	Redelijk	Weinig	-165	1	17.035
Druten	K	Redelijk	Weinig	-124	1	18.991
Goirle	O	Goed	Weinig	-151	1	23.952
Baarn	K	Redelijk	Weinig	-150	1	24.792
Oegstgeest	O	Goed	Weinig	-127	1	25.064
Voorschoten	O	Goed	Weinig	-140	1	25.650
Heemstede	O	Goed	Weinig	-112	1	27.545
IJsselstein	N	Goed	Redelijk	-117	1	33.819
Tynaarlo	O	Goed	Weinig	-124	1	33.978
Utrechtse Heuvelrug	O	Goed	Weinig	-113	1	49.946
Houten	N	Goed	Redelijk	-103	1	50.223
Pijnacker-Nootdorp	P	Goed	Zonder	-171	1	55.674
Sliedrecht	J	Redelijk	Redelijk	-175	2	25.597
Ermelo	J	Redelijk	Redelijk	-153	2	27.016
Zeist	F	Matig	Redelijk	-122	2	65.043
Doesburg	B	Zwak	Redelijk	-147	3	11.064
Diemen	G	Matig	Weinig	-117	3	31.334
Rijswijk	G	Matig	Weinig	-143	3	55.220
Zoetermeer	E	Matig	Sterk	-106	3	125.267
's-Gravenhage	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-198	3	548.320

Commentaar Raad voor het Openbaar Bestuur

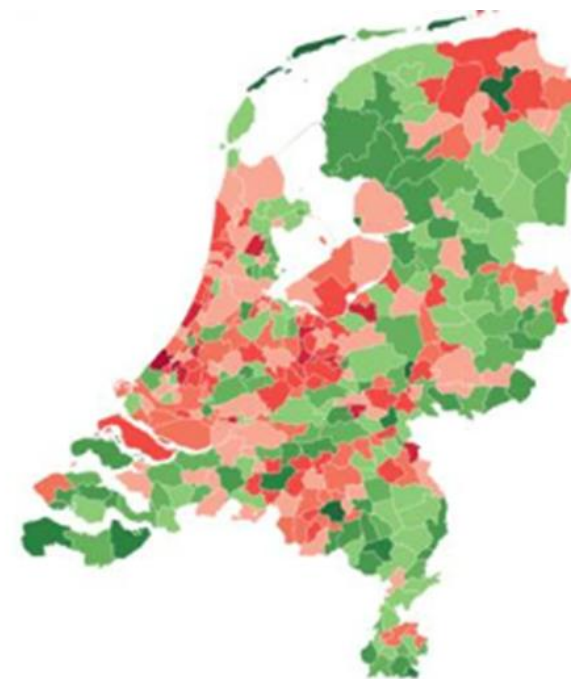
Hoofdcommentaar ROB:

‘Beter dan huidig model maar niet goed genoeg’

- systeemwereld en leefwereld zijn niet verbonden
- nadruk op uitgaven niet op noodzakelijke kosten
- peiljaar 2017 ongelukkig (dynamiek niet goed verklaard)
- te grote nadruk op centrumfunctie (stedelijke ‘overshoot’)
- te ongenueanceerde maatstaven
- OEM verdelen per inwoner is onlogisch

Perspectief ROB:

verdeling op basis van huishoudenkenmerken i.p.v. gemeentekenmerken

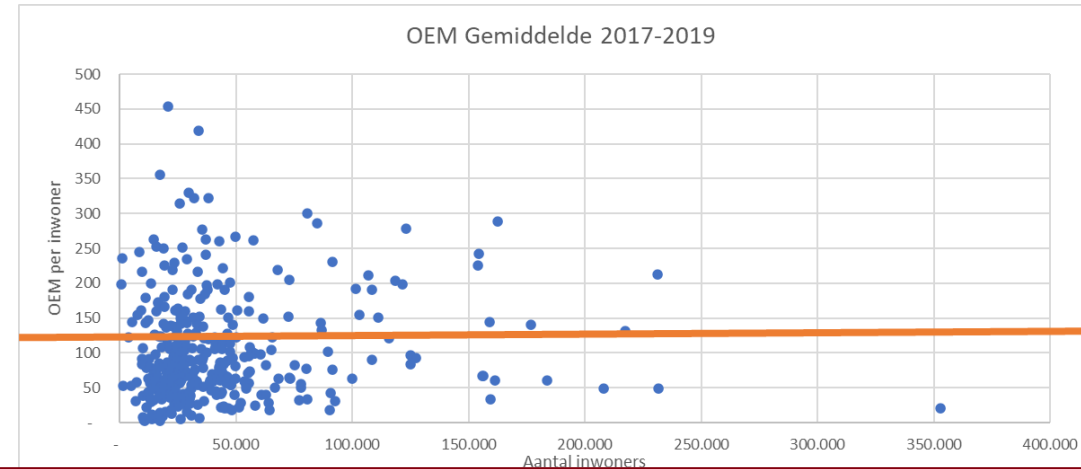
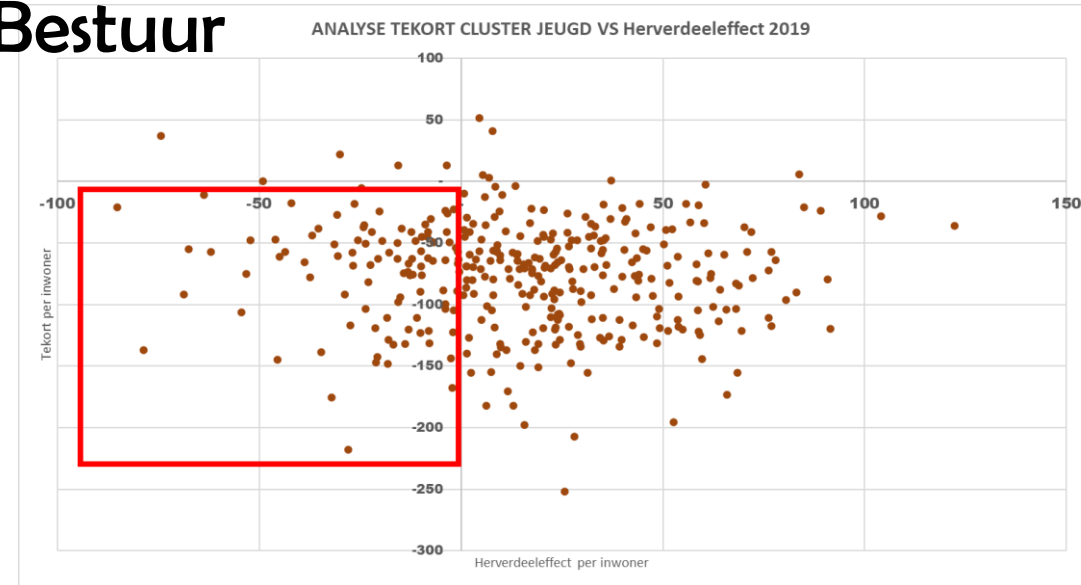
Commentaar Raad voor het Openbaar Bestuur

Niet vrijblijvende adviezen ROB vóór invoering:

- *systeemwereld en leefwereld analyseren uitleggen
- *financiële positie analyseren, vergelijken en uitkomsten zo nodig erop aanpassen
- *aanpassen centrumfunctie en te grove maatstaven
- *OEM voorlopig (historisch) verdelen op 3 jaars gemiddelde

Blijft staan:

Beperkt houdbaar (3 jaar max 15 euro per jaar)

Commentaar Raad voor het Openbaar Bestuur

Niet vrijblijvende adviezen ROB na invoering:

- *typen gemeenten vergelijken, analyseren en er consequenties aan verbinden (zorg-, industrie-, toeristische of universiteitssteden)
- *actualisatie op transformaties (herstelagenda jeugd)
- *Kosten bestuur en ondersteuning onderzoeken
- *investeringsgerelateerde uitgaven volgen en
- *ontwikkel een beter onderbouwde objectieve verdeling van de overige eigen middelen

Invoering per 2023

Invoeringsmaatregelen

- *Ingroeipad tot en met 2025 (max 37,50 per inwoner)
- *gemeente met zwakke financiële positie (> 120% gem OZB en solvabiliteit < 30%), lage sociaal economische status, of bevolkingsdaling hebben een aangepast ingroeipad

Onderzoeksagenda

- *Overige Eigen middelen, eenpersoonshuishoudens, centrumfunctie
- *ROB- onderwerpen uit advies (maar niet vóóraf...)
- *BZK staat open voor andere onderwerpen

Overwegingen en risico's

Overwegingen:

- *geen enkel model is perfect (betere is vijand van het goede)
- *het gaat om aansluiting met de leefwereld (nu veel systeemwereld)
- *algehele verdeling gaat over patronen niet over individuele gemeenten
- *Stabiliteit is en blijft een aandachtspunt (zie uitkomst mei 2022)

Risico's:

- *Pleisters plakken, feitelijke model naar de achtergrond
- *Voortdurende herverdeling (instabiliteit in de fin. Verhoudingen)
- *mismatch met nieuwe financieringssysteem voor overheden per 2026
- *Focus op reparaties (of focus op eindbeeld)
- *Een model gebaseerd op Huishoudenkenmerken wéér niet opgepakt

Toelichting m.b.t. huishoudenkenmerken: het gaat hierbij om een model volledig gebaseerd op kenmerken van de personen in een huishouden: leeftijd, inkomen, opleidingsniveau, samenstelling (éénouder, kinderen, etc). Dit zijn de meest directe kenmerken waarbinnen goede voorspellers van zorgvragen in het sociaal domein. Een soortgelijk model bestaat m.b.t. werk en inkomen (BUIG).

Conclusies

- Het nadeel kan met name worden verklaard uit de clusters WMO, Jeugd, SCR (minder sterk voordeel) en OEM. Bij WMO komt dit vooral doordat het totale cluster voor heel Nederland een minder grote omvang heeft. Dit is ten gunste gekomen van andere clusters. Het overige nadeel hangt samen met de wijziging in maatstaven.
- Vanuit de maatstaven bezien kan het herverdeeleffect voor de Gemeente Woudenberg hoofdzakelijk worden verklaard uit een sterke nadruk in het nieuwe model op (laag) inkomensmaatstaven en centrumfuncties. Daarnaast is in het nieuwe model veel minder gewicht gehangen aan de maatstaf 'jeugd'. Woudenberg heeft juist relatief een hoog aantal jongeren en wordt daardoor getroffen.
- Op de Overige Eigen Middelen ontstaat nadeel in zowel het cluster als in het gehele model door veel hogere rekenkundige inkomsten (deze worden verondersteld zelf binnengehaald te worden) dan in de oude situatie. Deze werkwijze is nadelig voor kleinere gemeenten, omdat die vaak niet zoveel overige eigen middelen hebben.
- Een vergelijking met referentiegemeenten en met gemeenten met dezelfde sociale structuur of centrumfunctie levert geen eenduidig beeld op. Wel valt op dat van de gemeenten met groot nadeel (>100 euro per inwoner) de meeste of een goede sociale structuur of weinig centrumfunctie hebben, of een instellingsgemeente zijn en/of een lager aantal inwoners kennen (<50.000). Instellingsgemeenten zijn gemeenten met een sterke concentratie zorginstellingen (in aantal en/of omvang bewoners) op hun grondgebied.
- De onderzoeksagenda van BZK biedt m.b.t. de centrumfunctie en m.b.t. de OEM nog perspectief op betere uitkomsten. Hier zou lobby richting VNG en BZK vanuit het perspectief van Woudenberg dan ook op gericht moeten worden.

Peter Verheij Management en Advies BV

E: info@verheijadvies.nl

W: www.verheijadvies.nl

M: 0623975719

